

Instrukcija par kravas vilciena apkalpošanu bez vilces līdzekļa vadītāja palīga

1. Lietotie termini

- 1.1. **ALSN** – automātiskā lokomotīves signalizācija;
- 1.2. **apkalpošana bez palīga** (turpmāk arī – **bez palīga**) – vilciena vilces līdzekļa apkalpošanu veic vilces līdzekļa vadītājs bez palīga vai ar kravas vilciena konduktoru;
- 1.3. **kravas vilciena konductors** – LDz vai pārvadātāja dzelzceļa speciālists (kravas vilciena konductors, vilcienu sastādītājs u. c.), kuru norīko veikt manevrus, vagonu tehnisko apkopi un automātisko bremžu pārbaudi, un kurš ir apguvis speciālās operācijas t. i. vilcienu sastādīšanu, manevru darbu vadīšanu, un saņēmis attiecīgu apliecību;
- 1.4. **LDz** – Valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš";
- 1.5. **mašīnists** – vilces līdzekļa (turpmāk arī – lokomotīves) vadītājs;
- 1.6. **palīgs** – dzelzceļa speciālists, kurš veic papildus funkcijas lokomotīves vadīšanai un tehniskajai apkopei ceļā, kā arī mašīnista norādījumu izpildi vilciena kustības nodrošināšanai brauciena visā laikā;
- 1.7. **TRA** – stacijas Tehniskās rīcības akts;
- 1.8. **vilciena pārvadātājs** – komersants, kas, izmantojot LDz infrastruktūru, kravas pārvadātāja vai manevru darbu veicēja statusā veic vilciena pārvadāšanu.

2. Vispārīgie noteikumi

- 2.1. Instrukcija par kravas vilciena apkalpošanu bez vilces līdzekļa vadītāja palīga (turpmāk – Instrukcija) izstrādāta pamatojoties uz LDz Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras ekspluatācijas noteikumu 148., 759., 760., 770., 805. punktu prasībām.
- 2.2. Instrukcija nosaka:
 - 2.2.1. prasības visu veidu kravas (t. sk. saimniecības) vilcienu lokomotīves aprīkošanai ar dzelzceļa satiksmes drošības un citām ierīcēm (iekārtām), lai uz publiskās dzelzceļa infrastruktūras, kuras pārvaldītājs ir LDz, to varētu apkalpot mašīnists bez palīga;
 - 2.2.2. prasības mašīnista kvalifikācijai un mašīnista darba organizācijai;
 - 2.2.3. dzelzceļa satiksmes organizācijas un darba tehnoloģijas īpatnības, kā arī rīcību nestandarta situācijās ar vilcienu, kuru vada mašīnists bez palīga.
- 2.3. LDz izsniedz atļauju kravas vilcienu apkalpošanai bez palīga pamatojoties uz pārvadātāja pieteikumu, kurā ir norādīti iecirkņi, vilcienu veidi, lokomotīves sēriju (tipu) un drošības ierīču saraksts, kā arī apliecinājums, ka lokomotīves aprīkojums un mašīnistu kvalifikācija atbilst Instrukcijas prasībām.
- 2.4. Instrukcijas spēkā esošā redakcija ir publicēta LDz tīmekļa vietnē www.ldz.lv sadaļā Biznesam>Infrastruktūra>Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja normatīvie dokumenti.

3. Lokomotīves aprīkojums

3.1. Lokomotīvei, kas paredzēta apkalpošanai bez palīga, papildus LDz Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras ekspluatācijas noteikumu noteiktajām prasībām jābūt aprīkotai ar:

- 3.1.1. ierīcēm, kuras nepārtraukti kontrolē mašīnista darbību un nodrošina vilciena automātisku apturēšanu, ja mašīnists pēkšņi zaudē spēju vadīt vilcienu;
- 3.1.2. ierīcēm, kas izslēdz lokomotīves bremžu patvaļīgu atlaišanu, ja lokomotīves bremžu vadības ierīču konstrukcija to nenodrošina;
- 3.1.3. vilciena automātisko bremžu iedarbināšanas ierīcēm, gadījumā, ja vilciens sāk patvaļīgu kustību jebkurā virzienā;
- 3.1.4. ugunsdrošības signalizāciju;
- 3.1.5. atpakaļskata spoguļiem abās kabīnes pusēs;
- 3.1.6. ārējām durvīm ar aizslēgšanas iespējām no ārpuses.

3.2. Drošības ierīču vadības aprīkojumam, jānodrošina iespēja mašīnistam vienpersonīgi ieslēgt lokomotīves luksoforā balto uguni sarkanās uguns vietā.

3.3. Jauno sēriju (tipa) lokomotīves (t. sk. pēc modernizācijas), kuras ievieš ekspluatācijā pēc Instrukcijas spēkā stāšanās brīža, papildus aprīko ar automātiskajām bremžu vadības vai drošības ierīcēm, kuras mijiedarbība ar ALSN ceļa ierīcēm nodrošina apstāšanos pirms luksofora ar aizliedzošo signālu, neļaujot tam pabraukt garām, kā arī neļauj pārsniegt noteikto ātrumu.

3.4. Lokomotīves aprīkošanu saskaņā ar Instrukcijas 3.1. punkta prasībām un ierīču uzturēšanu darbderīgā stāvoklī nodrošina pārvadātājs. Pārvadātājs, atkarībā no lokomotīves vadības un drošības ierīču konstrukcijas nosaka to lietošanas kārtību.

3.5. Lokomotīves, kas paredzēta darbam bez palīga, gatavību noformē ar aktu. Aktu pievieno lokomotīves tehniskai pasei.

3.6. Manevru tipa lokomotīves, kuras pilnībā nav aprīkotas atbilstoši Instrukcijas 3.1. punkta prasībām, atļauts izmantot kravas vilcienu apkalpošanai bez palīga, pie nosacījuma, ka braukšanas laikā lokomotīves vadības kabīnē atrodas kravas vilciena konduktrs, kurš ir apmācīts apturēt vilcienu, ja mašīnists zaudē spēju vadīt vilcienu. Ņemot vērā mazo attālumu un vilciena kustības ātrumu, posmā Šķīrotavas stacijas Nosūtīšanas J parks – Rīgas Pasažieru stacijas Vagonu parks, atļauts kravas vilcienu apkalpot bez palīga un bez kravas vilcienu konduktora.

3.7. Ar manevru tipa lokomotīvēm (bez vagoniem), kuras pilnībā nav aprīkotas atbilstoši Instrukcijas 3.1. punkta prasībām, atļauts braukt bez palīga un bez kravas vilciena konduktora tikai Instrukcijas **pielikumā** noteiktajos dzelzceļa mezgļu iecirkņos.

3.8. Lokomotīves, kuras bija aprīkotas mašīnista darbam bez palīga, atbilstoši Instrukcijas par kravas vilciena apkalpošanu bez vilces līdzekļa vadītāja (mašīnista) palīga (apstiprināta ar 2007. gada 12. novembra rīkojumu Nr. D-3/634) prasībām, līdz to modernizācijai atļauts izmantot vilcienu apkalpošanā arī turpmāk ar LDz iepriekš saskaņotajos iecirkņos.

4. Prasības mašīnistam un mašīnista darba organizācija

4.1. Uz darba veikšanu bez palīga var pretendēt mašīnists, ja:

- 4.1.1. ir slēdziens par psihofizioloģisko profesionālo piemērotību darbam vienā personā;

4.1.2. ir izgājis teorētisko un praktisko apmācību darbam bez palīga pēc pāravadātāja izstrādātas programmas;

4.1.3. mašīnista instruktora pavadībā veicis izmēģinājuma braucienus bez palīga turp un atpakaļ vienā no apkalpojamiem iecirkņiem un saņēmis mašīnista instruktora pozitīvu novērtējumu.

4.2. Ja lokomotīve nav aprīkota ar sakaru ierīcēm, ar kuru palīdzību var būt nodrošināta komunikācija starp mašīnistu un vilcienu dispečeru (stacijas dežurantu), kad mašīnists atrodas ārpus lokomotīves kabīnes, mašīnistam jābūt līdzī mobilajam tālrunim darbderīgā stāvoklī. Mobilo tālrunu izsniegšanas un lietošanas kārtību nosaka pāravadātājs.

4.3. Nepieciešamības gadījumā pāravadātājam ir pienākums paziņot vilcienu dispečeram mašīnista mobilā tālruna numuru.

4.4. Pāravadātājs, atkarībā no apkalpojamiem iecirkņiem nosaka darbiniekus, kuri ir apmācīti veikt manevrus, ritošā sastāva nostiprināšanu, automātisko bremžu pārbaudi un pēc vilcienu dispečera pieprasījuma var būt izsaukti sniegt palīdzību mašīnistam.

5. Vilcienu kustības organizācijas un darba tehnoloģijas īpatnības, kā arī rīcība nestandarta situācijās

5.1. Pāravadātāja atbildīgā persona, plānojot nosūtīt darbā lokomotīvi, kuru vadīs mašīnists bez palīga un kuram paredzēta atpūta apgrozības punktā informē par to AS "LatRailNet" jaudas sadales dispečeru.

5.2. Ja lokomotīvi vadīs mašīnists bez palīga un bez kravas vilciena konduktora tad, izbraucot no lokomotīvu pastāvīgās dislokācijas vai apgrozības punkta, mašīnistam par to jāinformē stacijas dežurants.

5.3. Stacijas dežurantam par to jāinformē vilcienu dispečers un pēc nepieciešamības citi stacijas darbinieki.

5.4. Vilcienu dispečers vilcienam, kuru vada mašīnists bez palīga un bez kravas vilciena konduktora, numuru papildina ar burtu "M".

5.5. Vilciena pāravadājumu dokumentus un brīdinājumu veidlapu mašīnistam nogādā pāravadātāja darbinieks.

5.6. Stacijā, piekabīnot lokomotīvi, lokomotīves un sastāva bremžu maģistrāli izpūš, šļūtenes starp pirmo vagonu un lokomotīvi savieno un bremžu maģistrāles gala krānus atver pāravadātāja darbinieks (vagonu apskatītājs, kravas vilciena konduktors u. c.), saskaņojot savu rīcību ar mašīnistu.

5.7. Stacija, atkabīnot lokomotīvi, bremžu maģistrāles šļūtenes starp pirmo vagonu un lokomotīvi atvieno un lokomotīvi atkabina pāravadātāja darbinieks (vagonu apskatītājs, kravas vilciena konduktors u. c.), saskaņojot savu rīcību ar mašīnistu. Lokomotīves atkabīnāšanu atļauts veikt tikai pēc vilciena sastāva nostiprināšanas TRA noteiktajā kārtībā.

5.8. Gadījumos, kad pirms vilciena nosūtīšanas, stacijā ir nepieciešams veikt manevrus, darbinieka, kurš apmācīts veikt šīs operācijas klātbūtne ir obligāta.

5.9. Stacijās, kur nav pāravadātāja darbinieku, bremžu maģistrāles šļūteņu starp pirmo vagonu un lokomotīvi atvieno un lokomotīvi atkabina mašīnists vienpersonīgi, ievērojot Instrukcijas 5.16. punkta lokomotīves kabīnes atstāšanas noteikumus.

5.10. Ja ir nepieciešamība atstāt vilciena sastāvu starpstacijā sadalot to daļās, tad manevru darbu veikšanai, pāravadātājs, informējot vilcienu dispečeru nodrošina pāravadātāja darbinieka (kravas vilciena konduktora, vagonu apskatītāja u. c.), kurš ir apmācīts veikt šīs operācijas izsaukšanu.

5.11. Lokomotīves iekšējo apskati, bojājuma novēšanu mašīnists drīkst veikt tikai vilciena stāvēšanas laikā.

5.12. Braucienā lokomotīves aizmugurējās sekcijas ārdurvīm (viensekcijas lokomotīvei – ārdurvīm pie aizmugurējās kabīnes) jābūt aizslēgtām.

5.13. Ja braucienā ir konstatēti lokomotīves, ritošā sastāva, dzelzceļa infrastruktūras bojājumi, kravas noplūde vai citi gadījumi, kad ir nepieciešams veikt vilciena, sliežu ceļa apskati un iespēju robežās bojājumu novēršanu, tad to dara mašīnists vienpersonīgi. Ja mašīnists nespēj novērst bojājumu, viņš izsauc bojājumu novēršanai pārvadātāja dzelzceļa speciālistus.

5.14. Ja posmā vai stacijas galvenajā ceļā apstājas vilciens ritošā sastāva bojājuma dēļ, pārvadātājam nekavējoties jāorganizē pasākumi vilcienu normālas satiksmes atjaunošanai, saskaņojot pārvadātāja darbinieku rīcību ar vilcienu dispečeru.

5.15. Par visiem neparedzētās apstāšanās gadījumiem un to cēloņiem mašīnists nekavējoties paziņo vilcienu dispečeram, ja nepieciešams arī pretimbraucošo un iepakaļ braucošo vilcienu mašīnistiem.

5.16. Pirms lokomotīves kabīnes atstāšanas, mašīnists:

5.16.1. novieto lokomotīves vadības ierīces tādā stāvoklī, lai nepieļautu lokomotīves patvaļīgu vai nejaušu kustības uzsākšanu;

5.16.2. pārliecinās, ka lokomotīves bremze ir iedarbināta līdz pilnam spiedienam bremžu cilindros, nepieciešamības gadījumā iedarbina vilciena automātiskās bremzes;

5.16.3. pārvadātāja noteiktajā kārtībā iedarbina ierīces lokomotīves bremžu patvaļīgas atlaišanas iespējas novēršanai;

5.16.4. pārliecinās, ka ir ieslēgtas lokomotīves drošības ierīces;

5.16.5. paziņo vilcienu dispečeram (stacijas dežurantam) lokomotīves vadības kabīnes atstāšanas cēloni un mobilā tālruņa numuru saziņai (izņemot plānveida lokomotīves apskates uz stacijas ceļiem);

5.16.6. aizslēdz lokomotīves ārējās durvis.

5.17. Apskatot vilciena sastāvu, sliežu ceļu, negadījuma vietu, mašīnists:

5.17.1. novērtē situāciju un pa mobilo tālruni paziņo vilcienu dispečeram par apskates rezultātiem, atklātiem bojājumiem un to novēršanas iespēju, plānoto laiku bojājumu novēršanai, ja nepieciešams pieprasa palīdzību;

5.17.2. ja atklāj vilciena daļu atvienošanos, nekavējoties veic atvienotās daļas nostiprināšanu, par atvienotās daļas nostiprināšanu paziņo vilcienu dispečeram, norādot bremzes kurpju skaitu un sabremzēto ar rokas bremzēm vagonu skaitu;

5.17.3. ja posmā atklāto bojājumu, kravas noplūdi (izbiršanu) no vagona ātri novērst nav iespējams un tas neapdraud satiksmes drošību, saskaņojot ar vilcienu dispečeru, aizved vilcienu līdz tuvākajai stacijai, ja nepieciešams samazinot ātrumu un tur rīkojas pēc vilcienu dispečera norādījumiem;

5.17.4. ja saņemts ziņojums par bojājumu vilcienā, bet apskatot bojājums netiek atklāts, ar samazinātu ātrumu aizved vilcienu līdz tuvākajai stacijai, kur veic apkārtotu apskati, ja ir nepieciešams izsauc bojājumu vai negadījuma seku novēršanai pārvadātāja dzelzceļa speciālistus.

5.18. Savu rīcību nestandarta situācijās un palīdzības sniegšanas kārtību mašīnists un vilcienu dispečers savstarpēji saskaņo.

5.19. Veicot bremžu darbības daļējo pārbaudi, saskaņā ar bremžu ekspluatācijas instrukcijas prasībām, bremžu darbību vilciena pirmajiem pieciem vagoniem pārbauda personīgi mašīnists, bet par bremžu atlaišanu, mašīnists pārliecinās pēc vilciena brīvas gaitas uzsākot kustību.

5.20. Ja bojājumu novēršanai ir izsauktu pārvadātāja darbinieki, tad nepieciešamības gadījumā vilcienu atsēdināšanu no posma, atvienojušos vilciena daļu apvienošanu, ritošā sastāva atkabināšanu stacijā, vilciena atstumšanu, ritošā sastāva nostiprināšanu veic pārvadātāja darbinieki, kuri ir apmācīti veikt šos darbus un nodrošināti ar divām pārnēsājamām radiostacijām, vienu no kurām nepieciešamības gadījumā izsniedz mašīnistam.

5.21. Starpstacijā vilciena sastāva nostiprināšanai (nesadalot sastāvu pa daļām) vilcienu dispečers var iesaistīt stacijas dežurantu vai stacijas citu darbinieku.

5.22. Ja vilciena apkalpošanai ir nozīmēts kravas vilciena konduktrs, tad sliežu ceļa, ritošā sastāva apskatei, bojājumu novēršanai (iespēju robežās), automātisko bremžu pārbaudei, ritošā sastāva nostiprināšanai, manevru vadīšanai atbilstoši 2023. gada 28. novembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 680 "Dzelzceļa ekspluatācijas noteikumi" un LDz Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras ekspluatācijas noteikumu prasībām, mašīnists nepieciešamības gadījumā iesaista kravas vilciena konduktoru.

5.23. Vilcienam braucot posmā, kravas vilciena konduktoram jāatrodas lokomotīves vadības kabīnē.

5.24. Ja iedarbojas lokomotīves ugunsdrošības signalizācija, vai vilciena pamanīts ugunsgrēks mašīnists paziņo par to vilcienu dispečeram (stacijas dežurantam), aptur vilcienu pēc iespējas, vietā ar labāku piebraukšanas iespēju, kā arī lai nedarītu apdraudējumu citiem infrastruktūras objektiem. Ja ugunsgrēks ir lokomotīvē, iedarbina ugunsdrošības iekārtu. Ja ir draudi veselībai un dzīvībai, nekavējoties pamet degošu lokomotīvi, pirms tam iedarbinot vilciena un lokomotīves bremzes. Par lokomotīves atstāšanu jāziņo vilcienu dispečeram (stacijas dežurantam).

5.25. Vilcienu dispečers (stacijas dežurants) saņemot informāciju par ugunsgrēku vilcienā, nekavējoties izsauc ugunsdzēsējus, informē un iesaista palīdzības sniegšanai pieejamos dzelzceļa speciālistus, kuri nepieciešamības gadījumā mašīnista vadībā var sniegt palīdzību ritošā sastāva nostiprināšanai un vilciena degošās daļas atkabināšanai.

5.26. Ja mašīnists jūt, ka zaudē spēju vadīt vilcienu, viņam nekavējoties jāapstādina vilciens un jāpaziņo par to vilcienu dispečeram (stacijas dežurantam).

5.27. Ja vilciens bez iemesla apstāties posmā vai stacijā un mašīnists neatbild uz izsaukumiem, vilcienu dispečers (stacijas dežurants) ar visiem pieejamiem līdzekļiem noskaidro vilciena atrašanās vietu, apstāšanas iemeslu un mašīnista stāvokli.

5.28. Vilcienu dispečers (stacijas dežurants) saņemot informāciju par mašīnista veselības traucējumiem:

5.28.1. izsauc neatliekamo medicīnisko palīdzību;

5.28.2. par notikušo paziņo pārvadātājam, kurš veic pasākumus situācijas noskaidrošanai, palīdzības sniegšanai un mašīnista nomaiņai.

5.29. Ja braukšanas laikā mašīnists neatbild uz izsaukumiem pa radiosakariem un nav iespējams sazināties ar viņu pa mobilo tālruni, vilciena apturēšanai un situācijas noskaidrošanai stacijas izejas luksoforā ieslēdz aizliedzošo signālu.

5.30. Palīdzības sniegšanai citam vilcienam aizliegts iesaistīt lokomotīvi, kuru apkalpo mašīnists bez palīga (izņemot atsevišķi braucošo lokomotīvi).

Valdes priekšsēdētājs

Artis Grinbergs

Aleksandrs Sergijevičs 28231094
Aleksandrs.Sergijevics@ldz.lv

**Dzelzceļa mezglu iecirkņu saraksts, kuros ar manevru tipa
lokomotīvēm (bez vagoniem) atļauts braukt vienā personā**

1. Rīgas mezgls:
 - 1.1. Šķirotava – Ziemeļblāzma
 - 1.2. Šķirotava – Bolderāja (ar Bolderāja I un Bolderāja II parkiem)
 - 1.3. Šķirotava – Krievu sala
 - 1.4. Šķirotava – 3. km ceļa posteņa Kundziņsalas parks
 - 1.5. Šķirotava – Rīgas Pasažieru stacijas Vagonu parks
 - 1.6. Šķirotava – Čiekurkalns
 - 1.7. Čiekurkalns – Brasa
2. Ventspils stacija:
 - 2.1. Ventspils I – Ventspils II
 - 2.2. Ventspils II – Ventspils stacijas Austrumu parks
 - 2.3. Ventspils I – Ventspils stacijas Naftas parks
 - 2.4. Ventspils I – Ventspils stacijas Jūras parks
3. Daugavpils mezgls:
 - 3.1. Daugavpils stacijas Šķirošanas parks – Daugavpils stacijas Pasažieru parks
 - 3.2. Daugavpils stacijas Šķirošanas parks – 387. km ceļa postenis – Daugavpils stacijas Pasažieru parks
 - 3.3. Daugavpils stacijas Šķirošanas parks – 3. km izmaiņas punkts – Daugavpils stacijas Pasažieru parks
 - 3.4. Daugavpils stacijas Šķirošanas parks – Grīva
 - 3.5. Daugavpils stacijas Pasažieru parks – Krauja
4. Rēzeknes mezgls:
 - 4.1. Rēzekne I – Rēzekne II
 - 4.2. Rēzekne I – Kleperova – Rēzekne II
 - 4.3. Rēzekne I – Rēzekne II (pa 701. pārmiju)

Valdes priekšsēdētājs

Artis Grinbergs